

Nr 94

Av herr Björk m. fl., om rösträtt för i Sverige bosatta utländska medborgare.

(Lika lydande med motion nr 139 i Andra kammaren)

Immigrationen av utländska medborgare till vårt land skapar en rad anpassningsproblem som kräver växande insatser från samhällets sida. En viktig del av denna problematik gäller i vilken utsträckning i Sverige bosatta utlänningar kan och bör ges möjlighet att delta i utformningen av de i vidaste mening samhälleliga åtgärder som bestämmer deras egna levnadsvillkor.

Som ett led i en önskvärd integrationsprocess framstår det som angeläget att i Sverige bosatta utlänningar ges tillfälle att ansluta sig till olika frivilliga organisationer och också utnyttjar sådana möjligheter. Organisationerna tycks i allmänhet vara beredda att öppna möjligheter till anslutning för utlänningar. De fackliga organisationerna har ett särskilt intresse av att utländska arbetare låter sig organiseras. Från fackligt håll har man också uttryckt önskemål om aktivitet från utländska medlemmars sida. Utlänningar har i vissa fall blivit valda till ombud vid fackliga kongresser, och i princip synes de också ha möjligheter att väljas till styrelseposter på olika nivåer. Via de fackliga organisationerna kan de sålunda utöva ett visst medinflytande inom hela den sektor av samhällslivet som beröres av facklig aktivitet. Också de politiska organisationerna tycks mestadels acceptera i landet bosatta utländska medborgare som medlemmar. De restriktioner för politisk aktivitet, som anses gälla i Sverige mottagna flyktingar, torde inte vara tillämpliga i dessa fall. Genom medlemskap i svenska politiska organisationer har utländska medborgare möjlighet att delta i nomineringen av kandidater till riksdags- och kommunalval, även om det är ovisst i vad mån de utnyttjar denna rättighet.

Möjligheterna till medinflytande möter emellertid en begränsning, när det gäller rätten att delta i själva valen. Tanken att överskrida denna gräns verkar måhända främmande för många. En närliggande invändning är att utlänningar ändå erhåller rösträtt så snart de fått svenskt medborgarskap. För åtskilliga i Sverige bosatta utlänningar måste man emellertid förutsätta att det antingen dröjer länge innan de söker och får medborgarskap eller att de helt avstår från att söka medborgarskap, därför att de räknat med att efter ett antal år återvända till sitt ursprungsland. I ett stort

antal fall kan det vara motiverat att ge utlänningar, som under en följd av år är bosatta i landet, möjlighet att via de allmänna valen påverka de villkor under vilka de har att leva. Särskilt om andelen utlänningar med tiden väsentligt skulle öka, kan det ur demokratisk synpunkt framstå som otillfredsställande att de saknar inflytande på valen.

Nationella suveränitetsföreställningar har hittills gjort det självklart, att rösträtt skall vara begränsad till det egna landets medborgare. Ett särfall kan emellertid redovisas. Medborgare i de brittiska samväldesländerna erhåller sålunda vid immigration i Storbritannien rätt att delta i parlaments- och kommunalval, förutsatt att de är upptagna i röstlängden. För att bli upptagna i röstlängden synes endast krävas att man kan uppvisa samväldespass och är bosatt i Storbritannien. National Committee for Commonwealth Immigrants, som ägnar sig åt de nya immigranternas anpassnings- och integrationsproblem, har visat sig angelägen om att uppmärksamma immigranterna på denna rättighet. Arrangemanget har uppenbarligen samband med det brittiska samväldets speciella historia och institutioner. Det borde dock inte vara uteslutet för länder med annan bakgrund att införa en besläktad ordning.

Det starkaste motståndet skulle sannolikt resas mot tanken att låta i Sverige bosatta utlänningar delta i riksdagsval. Det kan hävdas att rätt att delta i sådana val förutsätter en lojalitet mot landet som är nära förbunden med medborgarskap. Mot detta argument kan vägas andra synpunkter, som talar till förmån för utlänningars rösträtt. En både praktisk och principiell invändning kan vara, att i Sverige bosatta utlänningar inte bör ges möjlighet att rösta både i vårt land och i hemlandet. Tills vidare torde sådana möjligheter till dubbelröstning vara synnerligen begränsade, men för den händelse man accepterar principen att utlänningar skall kunna delta i svenska riksdagsval kan man överväga anordningar för att förhindra dubbelröstning.

Sambandet mellan rikspolitik och kommunalpolitik kan i och för sig utgöra skäl för att låta utlänningar delta i såväl riksdags- som kommunalval, om man alls är beredd att ge dem rösträtt. Sannolikt skulle det dock vara lättare att vinna anslutning till tanken på enbart kommunal rösträtt för i Sverige bosatta utlänningar. Den kommunala politikens utformning berör dem i allmänhet på ett särskilt direkt sätt. Eftersom inget land ger eller väntas ge sina i utlandet bosatta medborgare rätt att delta i kommunalval i hemlandet uppstår här inget problem med dubbel rösträtt. Det kan noteras att de nyligen antagna bestämmelserna om utlandssvenskars rösträtt inte avser kommunalval. Till förmån för en begränsning av rösträtten till kommunalval talar också att man därigenom kan vinna vissa erfarenheter, innan man eventuellt bestämmer sig för att utsträcka rösträtten även till riksdagsval. Skulle de svenska statsmakterna inleda ett

experiment av detta slag, vore det angeläget att även väcka internationellt intresse för problematiken. En internationell aspekt på frågan kan sägas vara, att det ur demokratisk synpunkt skulle vara tilltalande att låta utlänningar, som i sina hemländer är förhindrade att delta i fria val, erhålla denna rättighet så länge de är bosatta i Sverige.

Med hänsyn till problemets svåröverskådlighet är vi tills vidare inte beredda att framlägga konkreta förslag i ämnet. Bland annat måste ju övervägas vilka tidsgränser som måste upprättas för förvärv av rösträtt. Det kan också finnas skäl att kartlägga såväl den svenska allmänhetens som de berörda utlänningarnas attityder till problemet. En specialutredning synes inte motiverad, då frågan har nära samband med den allmänna författningsrevision som förestår. I princip skulle utredningsuppdraget kunna överlämnas till 1966 års grundlagberedning, som enligt sina direktiv har att förbereda en total författningsreform. Då inga förberedande utredningar i ämnet genomförts och då frågan endast i ringa utsträckning varit föremål för offentlig debatt, torde man dock inte kunna vänta sig spontana initiativ i frågan från beredningens sida. Ett särskilt uttalande av riksdagen synes sålunda önskvärt.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att 1966 års grundlagberedning genom tilläggsdirektiv erhåller uppdrag att överväga och utreda frågan om rätt för i Sverige bosatta utländska medborgare att i första hand delta i landstings- och kommunalval, i andra hand även i riksdagsval.

Stockholm den 19 januari 1968

Kaj Björk (s)

Torsten Hansson (s)

Lisa Mattson (s)
